

ЕЛИЦА ВЕЛИКОВА

ОСИНОВЯВАНЕТО Е СЛУЖБА КЪМ САМИЯ ЖИВОТ

ТЕКСТ ЛИЛИЯ ИЛИ_ЕВА
ФОТОГРАФИЯ ЛИЧЕН АРХИВ

При осиновяване е важна не толкова възрастта на осиновителя, а нагласата му да подкрепи живота на друго човешко същество без очакване за възвръщаемост и реципрочност, приемането, че за това ще са необходими саможертви и че го прави като служба към самия живот, смята психоложката Елица Великова.

спестят болка и дискомфорт или срам да споделят истината, но по-често – рано или късно – детето я разбира. Най-добре е от самото начало да израсне с нея. Ако отношенията му с осиновилите го родители се крепят на лъжа, това може да се обърне срещу тях. Дори да са много по-добри хора от действителните майка и баща, не трябва да се опитват да вземат тяхното място.

До каква степен детето проявява заложеното в гените си и до каква може да бъде моделирано и възпитано?

Това е вечен въпрос на изследване и дискусия в психологията: кое влияе – гените или средата? Деца, израснали при еднакви условия, стават различни, други, отгледани в неподходяща среда, се оказват доблестни възрастни, а трети, обгрижени в идеални условия, се провалят. Има връзка с индивидуалния път на всеки като душа, с несъзнаваните динамики в семейната история и поколенията, с емоционалните блокажи в рода в резултат на травматични събития, т. нар. запливания. Отхвърлените и изключени от семейната система заради „лоша репутация“ хора имат особено влияние върху другите в семейството. Препоръчително е да можем да говорим за всичко, случило се в рода, и всички, участвали съдбовно в живота на поколенията назад и в нашия собствен. Така родовите травми могат да се лекуват и няма да се повтарят.

Какво трябва да се има предвид в отношенията между биологичните и осиновените деца?

Важно е да се внимава как биологичните деца интегрират осиновения си брат/сестра. Понякога те несъзнателно изпитват вина, че имат „истински родители“, а дошлото откън дете – не. И от тази вина могат да започнат да саботират собствения си успех, да стоят в сянка, за да не го „изпреварят“. Родителите трябва да внимават да не третират децата различно, да им дават еднакви привилегии и отговорности, да говорят за осиновяването и за биологичните родители на осиновеното дете свободно.

Елица Великова е създателка на Института за терапия и експресивни изкуства (www.artstherapyinstitute.bg), преподавател по експресивна арттерапия в Нов български университет, бакалавър по психология в American University of London и магистър по експресивна арттерапия в European Graduate School, Швейцария. Води терапии за лекуване на травми от детството, семейна и арттерапия, семейни констелации, групи за себеизследване.

Всякаква възраст е подходяща за осиновяване на дете – обяснява Елица, – стига да можеш да се грижиш за него. Обикновено колкото е по-малко, толкова по-бърза е адаптацията. Преходът е труден и за двете страни. Заедно със стандартните изпитания на родителството се изисква постоянна адаптация към нужди и емоционални дефицити на страдащо от самата си поява човешко същество. Същество, свързано с корени и минало на друга семейна система.

Защо е важно детето да знае, че е осиновено?

Защото в противен случай неговите биологични родители биват „изключени“. Детето иска да остане свързано с тях и често го прави, като несъзнателно повтаря съдбата, характера или постъпките им. Превръща се в тях, без да ги познава. При всички ситуации то изстрада с чувство на откъснатост, без връзка с тялото и корените си. От друга страна, всяко осиновено дете има две двойки родители – то е по-богато! Биологичните му майка и баща също принадлежат на неговата семейна система и трябва да бъдат признати и да се говори за съществуването им. Мястото им трябва да бъде уважено. Осиновителите може да искат да си

Как стои въпросът с осиновените деца от друга раса?

Ако има големи класови различия и семейство осиновено дете от „трета страна“ от съжаление или подценявайки произхода на родителите му, има риск да се възпроизведе динамика между „по-висш“ и „по-низш“, „господар – подчинен“ и детето да се бунтува ожесточено, особено в тийнейджърските години. От друга страна, осиновяването на дете от раса, срещу която е имало предубеждение, може да бъде и лечително. Махатма Ганди например, опитвайки се да помири индуси и мюсюлмани, съветва семействата, загубили дете в религиозната война, да осиновят от другата религия, но с важното условие да предоставят на осиновеното възможност да изповядва вярата на биологичните си родители. И индуси осиновяват дете мюсюлманин и го отглеждат като такъв. Колко красиво е това!

Някои холивудски звезди имат впечатляващ брой деца – Брад Пит и Анджелина Джоли имат три осиновени и три биологични деца, Миа Фароу – 10 осиновени и четири, родени от нея. Как би го коментирала?

Това е индивидуално решение. Хубаво е да има условия за изразяването и отглеждането им. Въпросът е не „колко“, а „защо“. Ако осиновим дете, да го правим не за себе си, за пресата или за благотворителност, а както казах, защото искаме да подкрепим нечий живот без очакване за възвръщаемост и лична полза.

Дали осиновените деца се нуждаят от повече грижи?

Често те го изискват сами – с проблемно поведение, трудности в ученето, болнавост, емоционални проблеми. Но както казах, е добре осиновеното дете да е равнопоставен член на семейството, без да го съжаляваме.

Как е здравословно да се случват отношенията между осиновители и осиновени деца?

Ролята на осиновителите е свързана с щедрост и не е добре да очакват признание, благодарност и любов. Двойка, осиновила само защото не приема дадената им съдба да няма деца, или човек, направил го, защото не може да намери партньор, очакват детето да запълни празнината в живота им, а това ги обременява. Подсъзнателно те ще го отхвърлят, защото е само „заместител“. При двойките, които го правят, това може да доведе до разпад. Тоест, първото условие е осиновителите да приемат, че част от съдбата им е да нямат дете. Второто е да се отнасят не с осъждане, съревнование, омаловажаване към биологичните родители, а с благодарност, защото те са им дали възможността да бъдат родители. Осиновителите могат да помогнат на децата си да научат повече за своята култура (ако идват от друг етнос), своя език (ако е различен) и дори да предложат подкрепа в намирането на биологичните родители, ако детето иска да ги намери, когато порасне. Всъщност една от радикалните идеи е да се гледа на осиновяването като на помощ към биологичните родители, които не са могли да направят онова, което е било тяхна отговорност. Така детето е свободно да обича и двете двойки родители и да не прехвърля негативните чувства, които ще има към биологичните си родители, върху осиновителите. Това е постоянният и хроничен проблем на повечето семейства с осиновени деца – гневът на малките, тъй като всъщност те не могат да се разгневят на биологичните си майка и баща. Детето неизменно ще бъде разкъсвано между копнежа си за изгубеното семейство и гнева си към

него. Понякога дори ще се опитва с всички сили да саботира успеха си и да се провали, за да си докаже, че има за какво да са го изоставили.

Какво е важно за самото осиновено дете?

Приемането на собствената съдба. Трябва да може да приеме, че Животът е дошъл при него чрез биологичните родители и че да бъдеш тук, в този живот, е безценна възможност независимо от цената, която си платил. Трябва да може да приеме и корените си, които ще го придружават в новия му дом. Когато едно осиновено дете почете Съдбата и приеме живота си при точно тези условия, тогава то може да използва целия си потенциал и сила и да си създаде добро бъдеще. Нищо няма да му липсва.

А как стоят нещата при биологичните родители?

Те трябва да помнят и да носят тежестта на решението си. Трябва да приемат определена вина – екзистенциална, не морална, и да поддържат отношение на уважение и благодарност към осиновителите, дори и да не ги познават. Ако по-късно в живота си детето пожелае да се свърже с рождените си майка и баща, не е добре те да търсят прошка от него. То може и само да се помири и да им прости, но те не бива да го молят, защото всъщност тяхната вина е екзистенциално „редна“. Приетата отговорност дава дълбочина и връзка, това е т.нар. изкупление.

Всяко осиновено дете има две двойки родители – то е по-богато! Биологичните му майка и баща също принадлежат на неговата семейна система и трябва да се говори за съществуването им. Рано или късно – детето разбира истината и е по-добре да израсне с нея от самото начало.

Как се отразява развод на осиновителите върху осиновено дете?

Като повторение на Края. Често осиновените деца носят травмата на изоставянето и на дълбокото разочарование от родителите – първо от биологичните, а след това и от осиновителите. Няма как това да е добре за създаване на чувство на сигурност и доверие в детето. Същото е, ако е било в приемно семейство и след това го осиновят в трето. Травмата на привързването е още по-голяма с повтарянето на едно и също болезнено събитие. Кое не означава, че родителите трябва да се мъчат да останат заедно заради детето. Но нека се има предвид, че пораженията са съществени и трябва да се търси допълнителна помощ.

Как рефлектира травмата от изоставяне при по-късна възраст?

Често детето развива хронично недоверие да допусне някого близо до сърцето си. Ефектът може да е поведенчески, чрез асоциални действия, самонараняване, агресия и автоагресия, депресия, или по-късно в живота в създаването на недобри лични взаимоотношения. Това е лошият сценарий. Може да се работи в посока за създаване на сигурна връзка, доверие и свобода, стига да има чисти и открити диалози между осиновителите и детето и подходяща помощ. Семейните констелации, консултирането и арттерапията помагат. ■